

قورئان چه کس بروادارانہ

نوسینی: هیمن عبدالعزیز

قورئان خویندن پیشه‌ی که‌له پیاوان و مه‌شخه‌لی ری ناسینه.. ره‌مزی ناسینه‌وه‌ی له‌خوا ترس و عارفینه.. قورئان ژیانہ.. قورئان گیانه.. چرای نیوه‌شوی خوا ناسانه.. داینه‌موی هیزی عیززه‌ت و سهر به‌رزی دینه.. ووره‌ی پۆلایینی پیاوانی له‌خوا ترس و شیرزاده‌ی نه‌به‌ردینه.. ته‌قوا دارانی ریگه‌ی خوا چاک له‌قورئان گه‌یشتوون، بۆیه‌هه‌ر خوا پاراستنی قورئانی پی له‌ئستۆ گرتوون.. گه‌لیکیش له‌گه‌ل قورئان بژیته‌هه‌ر سهر به‌رزه.. هه‌ر سهر بلندو قاره‌مان و نه‌به‌زه..

ده‌جا با بنۆرین و بزانی و لی‌ی و ورده‌وه‌بین، سهرنج ده‌ین که‌قورئان چی‌یه‌و بایه‌خ و پله‌و پایه‌ی له‌شهرع دا‌چییه‌و وورد بوونه‌وه‌ لی‌ی چی‌یه‌؟
له‌قورئاندا

خوای گه‌وره‌ده‌فه‌رموی:

۱. ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ الحجر: ۹. واته: به‌راستی

هه‌ر ئیمه‌قورئانمان دابه‌زاندووه‌وه‌ر بو‌خۆشمان

پاریزگاری لی ته کهین.

۲. ﴿أُوذِيَ عَلَيْهِ وَرُتِّلَ الْقُرْآنُ تَرْتِيلاً﴾ المزمّل: ۴. واته: یاخود زیاتری بکه و دهوری قورپئان بکه وه.

۳. ﴿فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ﴾ القيامة: ۱۸. واته: کاتی که قورپئانمان خوینده وه توش به دوا یا بیخوینه وه.

۴. ﴿الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾ البقرة: ۱۲۱. واته: دهسته یه ک له وانهی که کتیبمان پی به خشیون، به چاکی و به ووردی دهوری ده که نه وه، ئه وانه باوه رپیان پی هیه، به لام ئه وهی پروای پی نه بیت، ئا ئه و جو ره که سانه له خه ساره ت مهندو زهره ر مهنده کانن.

۵. ﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ الأعراف: ۲۰۴. واته: هر کاتی که قورپئان خوینرا، گوی بو بگرن و ب* دهنگ بن، به لکو په روه ردگار به زه بی پیاتان بیته وه.

۶. ﴿وَإِذَا نُلِيتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا﴾ الأنفال: ۲. واته: کاتی که ئایه تیان به سهر دا بخوینریته وه ، باوه رپیان زیاد ئه کات.

پله و پایه ی قورپئان خویندن له سوننه تدا

پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم ده فه رموی:

۱. (اَقْرَأُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لِأَصْحَابِهِ) رواه مسلم عن أبي أمامة رضي الله عنه واته: قورپئان بخويننه وه، چونکه له رپوژی دوايي (قورپئانه که) ديته وه شه فاعهت ئەکات بۆ خاوه ني.

۲. (خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ) رواه البخاري عن عثمان بن عفان رضي الله عنه. واته: چاکترينتان ئەوانه ن که فيري قورپئان خويندن بيت و خه لکيش به هره وه ر بکات له خويندني.

۳. (مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ ، وَالحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا لاَ أُقُولُ : الم حَرْفٌ ، وَلَكِنْ : أَلِفٌ حَرْفٌ ، وَلامٌ حَرْفٌ ، وَمِيمٌ حَرْفٌ) رواه الترمذي وقال : حديث حسن صحيح عن ابن مسعود رضي الله عنه. واته: هه ر که سيکی يه ک پيت له کتیبی خوا بخوينيته وه، چاکه يه کی بۆ ئەنووسريت، هه ر چاکه يه کيش ده خيرى وه ک خوی بۆ هه يه، من ناليم که : (الم) پيتيکه، به لکو: ئەليف پيتيکه و لام پيتيکه و ميميش پيتيکه.

۴. (يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ : اِقْرَأْ وَارْتَقِ وَرَتِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرْتِّلُ فِي الدُّنْيَا ، فَإِنَّ مَنْزِلَتَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرَأُهَا) رواه أبو داود ، والترمذي وقال : حديث حسن صحيح عن عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما. واته: به قورپئان خوينان ئەگوتري: قورپئان بخويننه وه و ترس بنوينه و جوان ده وري که وه، هه ر وه ک له دونيا به جوانی ئەتخوينده وه، چونکه پله و مه قامی تو لای دوا ئايه ته که ئەيخوينيته وه.

۵. (مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ مَثَلُ الأُتْرُجَّةِ : رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا حَلْوٌ ، وَمَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لاَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ التَّمْرَةِ : لاَ رِيحَ لَهَا وَطَعْمُهَا حَلْوٌ ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ)

الذی یقرأ القرآن کمثل الريحانة : ریحها طیب و طعمها مر ، ومثل المنافق الذی لا یقرأ القرآن کمثل الحنظلة : لیس لها ریح و طعمها مر (متفق علیه عن ابي موسی الأشعري رضی الله عنه . واته: وینهی ئه و بروادارهی که قورئان ئه خوینیه وه وهک نارنج وایه، که بونی خو شه و تامه که شی هه ر خو شه، ههروه ها وینهی ئه و بروادارهی قورئان ناخوینیه وه، وهک دهنکه خورما وایه، که بونی نیه، وهلی تامی هه یه، وه وینهی ئه و دوو پرووهی که قورئان ئه خوینیه وه، وهک رهیحان وایه، که بونی خو شه و وهلی تاله، وه وینهی ئه و دوو پرووهی که قورئان ناخوینیه وه، وهک گوژالک وایه که نه بونی هه یه و زور تالیشه.

له بهر کردنی قورئان:

پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم ده فهرموی:

۱. (تعاهدوا هذا القرآن فوالذي نفس محمد بيده لهو أشدُّ ثقلًا من الإبل في عقلها) متفق علیه عن ابي موسی رضی الله عنه . واته: بهرده و ام بن له سه ر ده ور کردنه وهی قورئان، سویند به و که سهی که گیانی موحه مبه دی به ده سه ته، زووتر له ده سه ت ده ر ئه چیت له و حو شتره ی زیاتر که جله وی له ده سه ت ئه درئ و (پا ئه کاو ناگیریه وه).

۲. (إنَّ الذي ليس في جوفه شيءٌ من القرآن كالبيت الخرب) رواه الترمذي وقال: حدیث حسن صحیح عن ابن عباس رضی الله عنهما . واته: ئه و

کهسهی که هیچ شتیک له قورپئانی له سینگ دان یه، وهک خانوویکی ویران وایه.

دهنگ خوش کردن له قورپئان:

پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم ده فهرموئ:

۱. (مَا أَذِنَ اللَّهُ لشيءٍ مَا أَذِنَ لِنبيِّ حَسَنَ الصَّوْتِ يَتَغَنَّى بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ) متفقٌ

عليه عن أبي هريرة رضي الله عنه. واته: خوا گوئی نه گرتوو له هیچ شتیک

وهک که گوئی گرتوو له دهنگ خوشی پیغه مبه ره کهی

کاتی که قورپئان به دهنگی به رزو خوش نه خوینیته وه.

۲. (لَقَدْ أُوتِيَ مِزْمَارًا مِنْ مِزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ) متفقٌ عليه عن أبي موسى الأشعري

رضي الله عنه. واته: (نهی نه بو موسا) ، تو دهنگ خوشی دهنگ

خوشانی ئالی داودت پی بر او وه له ریوایه تی مسلم

هاتوو که ده فهرموئ: (لَوْ رَأَيْتَنِي وَأَنَا أَسْتَمِعُ لِقِرَاءَتِكَ الْبَارِحَةَ).

واته: گهر دوئ نه تبینیم که گویم له خوش خویندنه وه کهی تو

گرتبوو (نه زانی که چیت نه کرد!)

۳. (عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَرَأَ فِي الْعِشَاءِ بِالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ ، فَمَا سَمِعْتُ أَحَدًا أَحْسَنَ صَوْتًا مِنْهُ . متفقٌ عليه .)

واته: له عن البراء بن عازب رضي الله عنهما ده گیرنه وه ده فهرموئ:

گویم له پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم بوو که له نویژی خه وتنان

سوره تی (والتین والزیتون) ی ده خوینده وه، گویم له کهس

نه بووه که وهک نه دهنگی خوش بیت .

٤. (مَنْ لَمْ يَتَعَنَّ بِالْقُرْآنِ فَلَيْسَ مِنَّا) رواه أبو داود بإسنادٍ جيدٍ عَنْ أَبِي لُبَابَةَ بَشِيرِ بْنِ عَبْدِ الْمُنْذِرِ. واته: ئەو كەسەى دەنگى خۆى له قورئان خوڤن نهكات له ئيمه نيه.

٥. (عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ : قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : (اقْرَأْ عَلَيَّ الْقُرْآنَ) ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَقْرَأُ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ أَنْزَلَ ؟! قَالَ : (إِنِّي أَحَبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي) فَقَرَأْتُ عَلَيْهِ سُورَةَ النَّسَاءِ حَتَّى جِئْتُ إِلَى هَذِهِ الْآيَةِ : ﴿ فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَيَّ هَؤُلَاءِ شَهِيدًا ﴾ قَالَ : (حَسْبُكَ الْآنَ) فَالْتَفَتْتُ إِلَيْهِ ، فَأِذَا عَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ . متفقٌ عليه. واته: له ابن مسعود رضي الله عنه

دهگيرنه وه دهفه رموى: پيغه مبهه صلى الله عليه وسلم پيى
فه رموى: قورئانم به سه ردا بخوينه! ئەلى: گوتم: قورئانت
به سه ردا بخوينم كه چى قورئان به سه ر تو دابه زيوه؟
پيغه مبهه ريش صلى الله عليه وسلم فه رموى: پيم خوڤنه كه له
غه رى خوڤم گويم لى ي بيت! ئەلى: منيش دهستم كرد به
قورئان خویندن له سورتهتى (النساء) پيى يدا هه لچنيم، تا
كه يشتمه ئايهتى : ﴿ فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَيَّ
هَؤُلَاءِ شَهِيدًا ﴾ پيغه مبهه صلى الله عليه وسلم فه رموى: ئيتر به سه!
دهلى: منيشم ئاورم لى ي دايه وه بينيم كه چاوه كانى پر بوو
ون له گريان. رواه البخاري.

رهوشت وئادابى قورئان خویندن

قورپئان خویندنیش وهک باقی به ندایه تی یه کانی تر ، ئه بی
ره چاوی ئادابی خویندن بکریت، به شیکیش له و ره وشت و
ئادابانه ئه مانه ی خواره وهن:

یه کهم: یه کهم ره وشت بو قورپئان خویندن وا چاکه که دست
نویژت هه بیته له پرووی ئه ده به وه، (نالییم واجبه)، هه
چه ند به پال که وتن و پراکشانیس هه درووسته که
بخوینریت، ههروهک خوی گه وره ده فه رموی: ﴿الَّذِينَ يَذْكُرُونَ
اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ آل
عمران: ۱۹۱. واته: ئه وانه ی که یادی خوا ده کهن (له کاتی که
که) به پی وهن یان دانیشتوو ون یا پراکشاون ، وه هه میسه
بیر ده که نه وه له درووست بوونی ئاسمانه کان و زه وی.

دووهم: دیار کردنی ئه ندازه ی خویندن: چونکه قورپئان
خوینان هه ره یه که به ئه ندازه یه که دیاری کراو قورپئانیان
خه تم کردوو ه. بو نمونه: (عثمان بن عفان و ابن مسعود و ابي بن
کعب رضی الله عنہم) هه موو هه فته یه که خه تمیکیان کردوو ه و
قورپئانیان دابه ش کردبوو بو حه وت حیزب.

سی یه م: جوان خویندن (الترتیل): واته خویندنه وه یه که که
فه می له گهل بیت، ههروهک ابن عباس رضی الله عنہ ده فه رموی: (لآن
أقرأ البقرة وآل عمران أرتلهما واتدبرهما أحب الي من أن أقرأ القرآن كله هذمة).

واته: گەر تهنها سورپه تی به قهره و ئالی عیمران به تیگه یشتن بخوینمه وه پیم خوشره له وه که هه موو قورپان به په له و داوان بخوینمه وه.

چوارهم: گریان له گهل خویندنی قورپان: سوننه ت وایه که له گهل خویندنه وهی قورپان هه ول دهیت که بگرییت.. به مهش بیر له به لینه کان و ئاگری دۆزه خ و سه ره نجامه کانی رۆژی دوایی زیاتر ئه کریته وه.. ئیمامی غه زالیش ره حمه تی خوای لی بییت، ده لیت: گەر قورپانت خویند هه ول ده که بگریهیت، خو ئه گەر نه شگریایت، ئه وا بگریه به سه ر ئه و دلّهی که تا به فه رمایشتی خواش نه رم نابیت و ناچله کیت.

پینجه م: سوننه ت وایه که سه ره تای قورپان خویندنه که به په ناگرتنه بهر خوا ده ست پی بکهیت و بلییت: (**اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم من همزه ونفثه ونفخه**) ، خوای گه وره ش ده فه رموی: ﴿ **وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ** ﴾ الأعراف: ۲۰۴. (پیشر لیك دراوه ته وه).

شه شه م: ئه بی هه قی هه موو ئایه ته کان بدریت: واته: کاتی که ئه گهیت به ئایه تی سوژده سوژده به ریت و بلییت: ﴿ **سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ** ﴾ رواه أحمد. واته: رپوم سوژده ی برد بو ئه و خوایه ی

که بهدی هیناوه و شیوهی داوه تی و وه بیستن و بینینی بو
داهیناوه به هول و توانای خوئی ، وه پیرۆزی بو ئه و
خوایه ی که چاکترین به دیهینه ره . وه که ئه گه یته ئایه تی
ته سبیح خوا به پاک بگریت، که ئه گه یته ئایه تی ئاگر، په نا بو
خوا به ریت، کاتی ئه گه یته ئایه تی خواستن، چیت ئه وئی له
خوا بخوازه، که ئه گه یته ئایه تی ئیستیغفار داوای لیخوش
بوون له خوا بکه، چونکه پیغمبر **صلی الله علیه وسلم** صلی الله علیه
وسلم وای ئه کرد.

حهوته: خو دوور گرتن له روو پامایی (الریاء): خو ئه گه ر
به ته نها بوویت چه ندی ئه توانی بو ت هیه که دهنگی خو ت
به رز که یته وه له کاتی قورئان خویندنا، چونکه زور جارن
خشوع به دهنگ به رز کردنه وه لای ئه و که سه درووست
ئه بیته ، ، وه لئ ئه گه ر خه لکیش و لئ نزیک بوو، وا چاکه که
دهنگی خو ت نزم که یته وه، له ترسی ئه وه نه وه کا دوو چاری
روو پامایی ببیته وه.

هه شته: دهنگ خو ش کردن به قورئان وه ک له پیشه وه
باسمان کرد. پیغمبر **صلی الله علیه وسلم** ده فهرموئ: **(مَنْ لَمْ يَتَعَنَّ**
بِالْقُرْآنِ فَلَيْسَ مِنَّا) رواه أبو داود بإسنادٍ جيدٍ **عَنْ أَبِي لُبَابَةَ بَشِيرِ بْنِ عَبْدِ الْمُنْذِرِ.** ( )
پیشتر لیک دراوه ته وه ،، یان ده فهرموئ: **(زینوا القرآن بأصواتکم**

(رواه البخاري عن البراء بن عازب. واته: به دهنگی خوښ قورپان
برازیننه وه. پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم دهنگی خوښی زور پی
خوښ بوو، بویه که گوئی له خویندنه وهی (أبي موسى رضی الله عنه)
ئه بوو دهیغه رموو: (یا أبا موسی، لقد أوتیت مزمرا من مزامیر آل داود)
رواه البخاري. (پیشترا لیک دراو هته وه)

کاره دهروونی یه کان له کاتی قورپان خویندندا

قورپان خویندن کارئ نیه که تهنه زمان هاتوو چوی تیا
بکات و تهنه چهن ساتیکه و له گه لیا بژییتن نه خیر تهنه
ئه مه له قورپان خویندندا مه تلّب نیه، به لکو رّوحی ئه م
قورپان خویندنه وورد بوونه وه و قال بوونه وه و کار پی
کردنه. بویه هرکه سیکی که ئه یه وئ قورپان بخوینیت با
زور چاک ئاگاداری گره وی بردنه وهی قورپان خویندنه که ی
بیّت، که ئه مانه ی خواره وهن:

۱. تی گه یشتن له فه زلی خوا بو به نده کانی. که قورپان
فه زلیکه و زامنی و هرگرتنی کاره کانه و مایه ی سالح بوون و
به ره و خوا چوونه.

۲. گه وره یی خوا له قورپان خویندنه وه که تدا به دی بکه یت.
کاتی که ده ست به خویندنه وهی قورپان ئه که یت پیویسته
خاوه نی ئایه ته کان که خوا یه هرده م له دلّتا بیّت و به

گه وره ی بگریت و بزانیت که ئەم فەرمايشتانه هی خوان و
تۆ ئەیلێته وه .

۳. له کاتی قورپان خویندنه که تدا دلت هەر له لای ئەو خوايه
بیت.

۴. وورد بوونه وه و قال بوونه وه له کاتی خویندن دا:
ههروهک عهلی کورپی ئەبی تالب عليه السلام ده فەر موئ: (لا خیر فی عبادۃ
لا فقهه فیها ولا قراءه لا تدبر فیها) واته: خیر به و به ندایه تیه وه نیه
که تیگه یشتنی تیا نه بیت و وه له و قورپان خویندنه وه ی که
وورد بوونه وه ی تیا نه بیت.

بویه ئەبینین و ده گیرنه وه که وا پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم
وسلم یهک شهوی ته وا و ته نها یهک ئایه تی له نوێژیکا
خویندۆته وه!

۴. تیگه یشت و رۆچوون به نیو مانای ئایه ته کانی قورپان، به
تایبهت ئەو ئایه تانه ی که باس له حالێ خه لکی ئەکات له
رۆژی دوایی و له گۆره پانی مه حشه رو له پردی سیرات و
دۆزه خ و به هه شت و... هتد. وهک خواي گه وره له زۆر له
ئایه ته کانی هانی ئەم تیگه یشتنه مان ئەدات، بو نموونه
ده فەر موئ: ﴿ أفرايتم ما تحرثون ﴾ ﴿ أفرايتم ما تمنون ﴾ ﴿ أفرايتم الماء الذي
تشربون ﴾. هه موو ئەم ئایه تانه ی هان دانی ئاشکران که

بهنده كان ئەبى بە دەمىه وه بچن و له ئايه تەكان چاك وورد
ببنه وه.

۵. خو دوور گرتن له ماناي هەموو ئەو ئايه تانەى كه رېگرى
له وه ئەكەن كه پەى به راستيه كهى به ريت، وهك بير
کردنه وه له خودى خوا و بير کردنه وه له چۆنيه تى عەرشى
خواو له كه لامى و خواو له دەست و قاچى خواو... هتد.
تەنها ئەوهى كه له سەر تۆيه ئەوهى كه باوهرت پى يان هەبى
كه هەن، بهبى ئەوهى بزانيت كه چۆنيه تيه كهى چۆنه، وهك
ئيمام مالک (رحمه الله) دەفه رموى: (والسؤال عنه بدعة) واته:
پرسیار کردن دەر بارهى چۆنيه تى بیدعه يه.

۶. کاتى كه قورئان ئەخوينيت وا بزانيت كه هەرچى ئايهت
له م قورئانه دا هاتوو، تیکرا پرووى دەمیان له تۆيه و بۆ تۆ
هاتوو ون. كه واته: تيبفكره و بزانه ئەوه بۆ تۆيه و پشتى تى
مه كه و جى به جى ي بكه. وهك خواى گه وره دەفه رموى: ﴿
وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ
وَذِكْرٌ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ هود: ۱۲۰. واته: هەموو ئەوانەى كه بۆمان
گيړاويته وه له چيرۆك و هه والى پيغه مبه ران، بۆ ئەوهيه كه
دلى تۆى پى دابمه زرينين و دلنيات بكهين، دلنياس به كه له م
سوورپه ته دا هەق و راستيت بۆ هات و بۆت پروون كرايه وه،
هه روه ها ئامۆژگارى و بير خستنه وهى باشى تيا بوو بۆ

بروآداران.

یان دهفه رموی: ﴿ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لَأُنذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ ﴾ الأنعام:
۱۹. واته: ئەم قورپئانه م به وه حی و به نیگا بۆ هاتوو، تا
ئییوه وه هموو ئەوانه ی که پئی یان ئەگات ئاگادار و بی دار
بکه م. ههروه ک محمد القرظی (رحمه الله) دهلی: (من بلغ القرآن فکأئنا
کلمه الله). واته: ئەو که سه ی که قورپئانی پئی ئەگات، وه ک ئەوه
وايه که خوا قسه ی له گهل ئەکات.

۷. کار کردن له ژیانته: ئەبی ئایه ته کان به پئی ی حاله ته کان
کار بکه نه سه ر دل و زمان و کرده وی رپۆژانه ت. بۆیه هیئدی
له زانایان دهلین: ئەم قورپئانه نامه یه که له لای خوی
گه وره وه هاتوو بۆ سه ر به نده کان (تا کاری پاسته و
خویان هه بیته له پاسته ری بوونی کرده وه کانی به نده).

۸. کار کردن به قورپئان: که سانی که قورپئان ئەخوینن و
کاری پئی ناکهن، با بزانه، جگه له وه ی که رقی خوا له سه ر
خویان زیاده که ن، له هه مان کات قورپئان نه فره تیان بۆ
ئه نیری، وه ک هیئدی له زانایان دهفه رموون: به نده قورپئان
ئه خوینی که چی بی ئاگایه که نه فره ت ئەکات له خوی، ئەو
نازانی که ئەم ئایه ته ئەخوینیته وه: ﴿ أَلَا لعنة الله علی الکاذبین ﴾
واته: نه فره ت له درۆزنان بیت، که چی خوی ئەو درۆزنه یه،

يان ئەم ئايەتە دەخوینیتەوہ: کہ دەفہرموی: ﴿اللعنة الله علي
الظالمين﴾ واتہ: نہ فرہتی خوا لہ زورداران بیت، کہ چی خوی
ئەو زورداریہ !!

ئایا دروستہ کہ بازرگانی بہ قورئانہوہ بکریت؟

ہہلبت نہ خیر، چونکہ قورئان دەستووری ژیان و بہرنامہی
سالح بوونی بہندہکانہ.. قورئان بویہ ہاتوہ تا خەلکی بہ
بی پارہ چاک بوونی خویمان تیا ببیننہوہ و تاریکی بہرپی یان
رؤشن کہنہوہ.. خەلکیک بہبی قورئان بژین، وەک
مردوویان لی دئی و ئەو نرخ و بہہایہی کہ خوا بوئی داناون
لیی بی بەش ئەبن و دەمی بہ کەر دەمی بہسەگ دەمی بہ
ئاژەل سەیر ئەکرین، خوا پەنامان بدات.

بویہ پیغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم دەفہرموی: (اقرؤا القرآن ولا تغلوا
فیہ ولا تجفوا عنہ ولا تأکلوا بہ ولا تستکثروا بہ) رواہ أحمد عن عبد الرحمن بن
شبل. واتہ: قورئان بخویننہوہ و زیدہ رپووی تیا مەکەن و لی
ی سارد مەبنہوہ، وە پیی مەخون و زیاد مەکەن.

کہسانیک کہ مامەلہ بہ قورئان ئەکەن، ئەبی بزانی کہ
چەندین تاوانی گەورہ لەئەستوی خویمان ئەگرن، ئەوہندہ
بەسە کہ پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم لە رپوژی دوایی ئەم
قورئان ہەلگریت و شەکوای خوی بەرز کاتەوہ و حالی ئەم
قورئانہ دەئەستوی ئیوہ بگریت. وەک خوای گەورہ

دەفەرموئ: ﴿ وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ﴾
الفرقان: ۳۰. واتە: پیغەمبەر **صلی اللہ علیہ وسلم** سکالاً ئەکات و
دەفەرموئ: پەرەردگارا بە راستی گەلەکەم وازیان هیناوە
لەم قورئانە و پشتگوئ یان خستوووە و گرنگی پئی نادەن.
گەرەترین زیانیش کە بە قورئان ئەکەوئیت ئەمانە
خوارەوہن:

۱. ماھیەتی قورئان لە دەست ئەدریت.
۲. قورئان نەفرەت ئەنیریت، بو ئەو کەسە.
۳. زەلیلی جیگای عیززەتی لی ئەگرئ.
۴. کۆسپ و تەگەرە لە ریگای بانگەوازی ئیسلامی درووست
ئەبیت.
۵. پیروۆزی قورئان لە ئەدەست ئەدریت.

لا باسیک دەربارەیی وورد بوونەووە لە قورئان (التدبر فی القرآن)

ابن القیم (رحمہ اللہ) دەفەرموئ: (التدبر) بریتی یە لە تی
پامانیکی تیژ و چر بە ماناکانی و وہ زەین دانیکی ووردو
پەیوەست بوون پییەوہ.
یان دەلین (التدبر) واتە: تیفکرینیکی هەمەلایەنەو
بەردەوام لە ئاخری دەقەکان و بوچوونیکی دوور بو
ماناکانی.

حاله تي وورد بوونه وه له قورئاندا:

خوای گه وره له زور له نایه ته کانی هانمان ئەدات که جوان له قورئان وورد بینه وه و باش بیرى خوای بدهینى، بو نمونه ده فەرموئى:

۱. ﴿ كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴾ ص: ۲۹.

واته: له راستى دا ئەم قورئانهى که ره وانمان کردوو ه بۆت (ئەى پيغه مبه ر صلى الله عليه وسلم زور به فه رو موباره که، ده با نایه ته کانی ليک بده نه وه و بیرى لى بکه نه وه، ده با خاوه ن بیرو هۆشه کان یاده وه رى وه رگرن و تيفکرن.

۲. ﴿ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا ﴾

النساء: ۸۲. واته: نایا ئەوانهى که سه رنجى قورئان ناده ن و لیئى وورد نابنه وه؟ خو ئەگه ر له لایه ن که سیکی تره وه بوایه جگه له خوا بیگومان جیاوازیه کی زوریا ن تیا به دی ده کرد. ابن کثیر (رحمه الله) ده لئى: ئەمه ده قیكى ئاشکرایه که وورد بوونه وه له قورئان واجبه.

۳. ﴿ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ

فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴾ البقرة: ۱۲۱. واته: دهسته یه ک له وانه ی

کتیبمان پی به خشیون به چاکى و به ووردى ده وری

دهكه نه وه، ئه وانه باوه پريان پي ي هه يه، به لام ئه وه ي پرواي
پي نه بيت، ئا ئه و جوړه كه سانه له خه ساره ت مهن دو زه ره ر
مهن ده كانن.

ابن كثير (رحمه الله) ده فهرموئ: سويند به و كه سه ي كه گياني
مني به ده سته! (حق تلاوة) ئه وه يه كه هه لاله كانى به هه لال و
هه رامه كانى به هه رام بزانيت، وه به و چه شنه قورپان
بخوينته وه كه خوا دايبه زاندو وه. هه روه ها (شه و كانى) (رحمه الله)
ده فهرموئ: (يتلونه: واته: كارى پي ئه كه ن) فتح
القدر.

٤. ﴿وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِيٍّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ﴾ البقرة: ٧٨.
واته: هه ندي له وانه نه شاره زاو نه خوينده وارن وا ده زانن
كه جگه له چه ند ئاوات و هيو ايه ك هيجى تر نيه، ئه وانه هه ر
گومانيان كر دوته پيشه ي خويان.

شه و كانى (رحمه الله) ده فهرموئ: (الأماني) واته: خويندنه وه
واته: زانياريان نيه ته نها ئه زانن كه بيخويننه وه به بي ئه وه ي
كه بيرى لى بكه نه وه. (فتح القدير) هه روه ها ابن القيم (رحمه الله)
(ده فهرموئ: خواى گه وره زه مى لاده ران ئه كات ئه وانه ي كه
ته نها قورپان ئه خويننه وه به بي حالى بوون لى ي .

۵. ﴿ وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ﴾ (الفرقان: ۳۰)
(پیشتر لیک در او هته وه)

ابن کثیر (رحمه الله) ده فهرموی: ئەوانه ن که له قورئان
خویندنه که یان وورد نابنه وه، ئەمه یه مانای دوور
که وتوونه ته وه له قورئان . (تفسیر ابن کثیر)

**حاله تی وورد بوونه وه له فهرمايشته کانی پیغه مبه ر یل * الله
عليه وسلم**

پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم ده فهرموی:

۱. (وما اجتمع قوم في بيت من بيوت الله، يتلون كتاب الله، ويتدارسونه بينهم،
إلا نزلت عليهم السكينة، وغشيتهم الرحمة وحفتهم الملائكة، وذكرهم الله فيمن
عنده رواه مسلم عن ابي هريرة رضي الله عنه. واته: هه ر کۆمه لئ له مالیک له
ماله کانی خوا کۆ ببنه وه و کتیبی خوا (که قورئانه)
بخویننه وه و له نیوان خویمان دیراسه ی بکه ن، ئەوا
دلنه واییان بو دیته خواره وه و به زه یی خوا دایان ئەپۆشی،
فریشته کان ده وریان لی ئەده ن، خوی گه وره ش لای ئەوانه
باس ئەکات که لای ئەون .

۲. له (حذیفة) ره زای خوی لی بیت، ده گیرنه وه ده فهرموی: (
صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ذَاتَ لَيْلَةٍ فَافْتَتَحَ الْبَقْرَةَ ، فَقُلْتُ : يَرْكَعُ عِنْدَ
الْمِئَةِ ، ثُمَّ مَضَى ، فَقُلْتُ : يُصَلِّي بِهَا فِي رُكْعَةٍ ، فَمَضَى ، فَقُلْتُ : يَرْكَعُ بِهَا ، ثُمَّ

افْتَتَحَ النِّسَاءَ فَقَرَأَهَا ، ثُمَّ افْتَتَحَ آلَ عِمْرَانَ ، فَقَرَأَهَا ، يَقْرَأُ مُتْرَسِّلاً إِذَا مَرَّ بِآيَةٍ فِيهَا
 تَسْبِيحٌ سَبَّحَ ، وَإِذَا مَرَّ بِسُؤَالٍ سَأَلَ ، وَإِذَا مَرَّ بِتَعَوَّذٍ تَعَوَّذَ ، ثُمَّ رَكَعَ ، فَجَعَلَ يَقُولُ :
 سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ ، فَكَانَ رُكُوعُهُ نَحْوًا مِنْ قِيَامِهِ ، ثُمَّ قَالَ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمَدَهُ ،
 رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ ، ثُمَّ قَامَ طَوِيلًا قَرِيبًا مِمَّا رَكَعَ ، ثُمَّ سَجَدَ فَقَالَ : سُبْحَانَ رَبِّيَ
 الْأَعْلَى فَكَانَ سَجُودُهُ قَرِيبًا مِنْ قِيَامِهِ) رواه مسلم. واته: شهوئی له گهل
 پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم نویژم کرد، (دواى فاتيحة)
 سورہتى (البقرة) ی خوینده وه، گوتم: رهنگه تهنها سهد
 ئایهت بخوینیته وه، که چی له سهد ره تی کرد، گوتم: رهنگه)
 البقرة) ی له هه موو نویژه که بخوینی، که چی خه ریک بوو،)
 البقرة) ته و او کات، گوتم: رهنگه ته و او کات ئینجا بچیته
 رکوع، که چی به مهنده نه وه ستاو سورہتى (النساء) یشی به
 دوا دا خویندا! نيسائى ته و او کردو (آل عمران) یشی ده ست پی
 کرد، ئایهت ئایهت ئه یخوینده وه، که ئه گه یشته ئایهتیک)
 تسبیح) ی تیابا خوای به پاک ئه گرت تیایا، که گه یشته
 ئایهتیک که خواستی تیابا، خواستی خوئی ئه نواند، وه که
 گه یشته ئایهتیک که په ناگری تیابوایه، هانای بو خوا ئه برد،
 پاشان چوو ره رکوع و فه رمووی: (سبحان ربی العظیم)، که چی
 چه مینه وه که ی به ئه ندازه ی وه ستانه که ی بوو؟!، ئینجا
 هه لسا یه وه فه رمووی: (سمع الله لمن حمده، ربنا لك الحمد) پاشان به
 وه ستاوی مایه وه، که که می نزیک بوو له وه ستان و
 چه مینه وه که ی!! پاشان بو سوژده چوو و فه رمووی: (سبحان

ربي الأعلى) که چی سوژده که ی همدیس نزیک بوو له
چه مینه وه که ی؟!!!

۳. (عن جسرۃ بنت دجاجة رضي الله عنها، قالت سمعت أبا ذر يقول قام النبي ﷺ حتى إذا أصبح بآية والآية إن تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرَ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) رواه النسائي. واته: له جسرۃ بنت دجاجة رضي الله عنها ده گيرنه وه، ده لی: گویم له أبو ذر ﷺ بوو، ده یفه رموو: پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم شهو بو شهو نويژ هه لسايه وه تا به یانی ئایه تی ﴿إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرَ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ ی ده خوینده وه.

حاله تی وورد بوونه وه لای پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه وسلم
رؤژی پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم به رنويژ ی بو یاران ی ته کرد، له نويژ یکی جه هری دا و ئایه تیکی په راند! که له نويژ بوویه وه، فه رموو ی: ئه ی فلان که س من هیچ ئایه تم نه په راند؟ فلان که سیش گوتی: نازانم، له یه کیکی تری پرس ی؟ ئه ویش گوتی: نازانم، تا له سی یه م که سی پرس ی، هه م دیس گوتی: نازانم! ئه وه ئه م گه له چی به سه ر هاتوو ه؟ نازانم که چی خوینراوه و چی ته رک کراوه؟! ئاخ ر به م چه شنه بوو که گه وره یی خوا له دلی به نی ئیسراییلی یه کان ده رچوو! که به (لاشه) له گه لی دابوون و له دلیش بی ئاگا بوون لی،

خوای گه وره له بهندهی خوئی قه بول ناکات که به (لاشه)
له گه لی بیت و له دلّیش لی ی بی ئاگا بیت. (عن أنس رضی الله عنه فی الموطأ
)

وورد بوونه وه له دیدی خواناساندا:

۱. قورطی (رحمه الله) ده فهرموئی: که سیک خوا حکمهت و تی
گه یشتن له قورئانی پی به خشیت، ئەوا خوا هه موو
زانستیکی پی به خشیه، له زانسته کانی پی شی و ئیستا. (الجامع للقرطبي).

۲. فضیل بن عیاض (رحمه الله)، ده فهرموئی: فیری قورئان مه بن،
تا کو فیری ئیعراب و ته فسیر و مو حکه م و موته شابیه و
ناسخ و مه نسوخ نه بن، ئەگەر ئەوه تان زانی ئەوه بی نیاز
ئەبن له قسه کانی (فضیل و ابن عینة).

۳. شیخ الإسلام ابن تیمیة و ابن القیم (رحمهما الله)، ده فهرموون:
ئاخاوتن و ماناکانی قورئان له ده می پیغه مبه ر صلی الله علیه
وسلم خوئی وه وه ر گرن.

۴. ابن القیم (رحمه الله)، ده فهرموئی: یاران پیغه مبه ر صلی الله علیه
وسلم هیچ کتیبیک و گوته یه کی له بهر کراویان لا نه بوو که
دیراسه ی بکه ن ، ته نها قورئان نه بیت، که له له پیغه مبه ر یل*

الله عليه وسلم یان گوئی لی ئه بووو ، که له گهڵ یه کیش دا ئه نیشن له قورئان زیاتر هیچ شتی تر نه بوو له مه جلیسی دا که یادی خوای پی بکه ن. ههروه ها ده لی: هیچ شتی بۆ ئینسانه وه به سوود تر نیه که له گهڵ قورئان بژیت و لی ی وورد بیته وه و مانای ئایه ته کانی نه کات.

۵. حسن البصري (رحمه الله) ده فهرموئ: قورئان بۆیه هاتووه تا کو لی وورد بیته وه و کاری پی بکه یت . (مدارج الساکین).

حاله تی وورد بوونه وه له سه رده می زیرینی ئیسلامی دا:

۱. ابن مسعود رضی الله عنه ده فهرموئ: هه ر له یه ک له ئیمه ئه گه ر فی ری ده ئایه ت بوایه ، له مه تی په ری نه ئه کرد تا کو له مانا کانی نه گه یشتب او کاریان پی نه کرد بایه .

۲. که سو ره تی البقره ی ته واو کرد قوربانیه کی سه ر بری: ابن عومه رضی الله عنه ده فهرموئ: (عومه ر به ما وه ی دو انزه سالان فی ری سو ره تی به قه ره بوو! که ته واویشی کرد قوربانیه کی سه ر بری!) نزهة الفضلاء .

۳. کار کردن به قورئان له کی و خویندنه وه ی له کوئی؟ : ابن مسعود رضی الله عنه ده فهرموئ: له بهر کردنی قورئان له سه رده می

ئىمە زۆر قورس بوو، بەلام كار پىي كردنى ئاسان بوو! بەلام
ئەوانەى دواى ئىمە، لەبەر كردنيان لا ئاسان بوو، وەلى كار
پىي كردنيان لا قورس بوو! (الجامع لأحكام القرآن)

۴. شعبه بن الحجاج بن الورد (رحمه الله) ھەموو جار بە ئەھلى
فەرموودەى دەفەرموو: ئەى گەلینە! ئیوھ چەندى لە زانستى
فەرموودە پىش ئەکەون، لە قورئان دوور ئەکەونەو!! (نزھة
الفضلاء)

ئەمەش ئاگادار کردنەو ھەبەبۆ ئەو کەسانەى کە دىراسەى
ئەسانید ئەکەن.

۵. محمد بن كعب القرظي (رحمه الله) خویندنەو ھى چەند كورتە
سورەتىكى لا خۆشترە لە خویندنەو ھى ھەموو قورئان !! :
دەیفەرموو: شەوانە تا بەیانى گەر تەنھا سورەتى (إذا زلزلت)
و (القارعة) بخوینمەو ھەو ھەو ھەندەش زیاتر تى نەپەرم پىم
خۆشترە لەو ھەو ھەموو قورئان بەپەلەو بە خۆ بادان
بخوینمەو ھە! (الزهد لابن مبارك).

۶. كە قورئانت خویند ھەول دە کە بگریەت! : ئىمامى
غەزالیش رەحمەتى خواى لى بىت، دەلى: گەر قورئانت
خویند ھەول دە کە بگریەت، خۆ ئەگەر نەشگریایت، ئەوا

بگریه به سهر ئەم دلەوی که تا به فرمایشتی خواش نهرم
نابیت و ناچله کیت.

چۆن له قورپان وورد بینهوه؟

پیویسته که مسولمان قورپان ئە خوینیتتهوه، ههمیشه لی ی
وورد بیتتهوه و پیایا قول بیتتهوه، قورپانیک که نامه یه کی
خواییه و بو گرۆی سهر زهوی هاتوه، ئەبئ بزانت که چی
تیاو فرمانی به چیه. ههلبهت زانینی ئەم راستیهش تهنا به
وورد بوونهوه و تی فکرین ئامانجه که ئەپیک، بویه بو
ئهوانه ی که دهیانهوئ له قورپان بنهوه و له قورپان تی بگهن
ئهبئ ئەم خالانه ی خوراوهوه له بهر چاو بگرن:

۱. له بهر چاو گرتنی رهوشتی قورپان خویندن: واته: به لهش
پاک ی و به تی فکرین و به ئەدهب و ریزیکی زورهوه روو ده
قورپان کهیت و دهوری کهیتتهوه. ترسان و ههست کردن به
گهوره یی ئەم قورپانهو، بیر کردنهوه لهوه که ئەم قورپانه
کهلامی خوایه، بهشیکن له رهوشتی قورپان خویندن.

۲. له کاتی خویندنهوه پهله ی تیا نه کهیت : و ئەبئ به
هیوری و له سهر خوئی به بی پهله ئایهت به دوا ی ئایهت
بخوینیتتهوه، پهله کردن زور جارن ئەبیتته مایه ی ههله کرد و
ئه شبیتته مایه ی حالی نه بوون لی ی.

۳. وەستان لە بەردەم ئایەتەکان و وورد بوونەوه لى يان.

۴. تى رامانىكى ھەمە لايەنە لە ڤووى (تەركيبى و مانا و كات و ھۆى دابەزىن و.. ھتد)

۵. دوور بينىنى ئايەتەکان.. و ابكە كە ژيانى ئىنسانى تيا ببينىت و چارەسەرى گىرو گرفتەكانى ڤۆژانەى تيا ڤە چاو بكەيت.

۶. بە تيگەيشتن و فەھمى سەلەف بۆ ماناى ئايەتەکان بچيت.

۷. ئاگادار بوون لە ڤاو بۆچوونى ھىندى لە ڤاڤە (تفسير) كارانى قورئان.

۸. بىر لە ئامانجى ناردنە خوارەوھى قورئان بكەيتەوھ.

۹. متمانەى تەواو بە دەقەکان و مل كەچيەكى تەواو بۆ فەرمايشتەكانى.

۱۰. وەك دووھاوڤى گيانى بە گيانى لە گەل بژيت.

۱۱. چەن جارەن بەسەر ئايەتەکان دا بگەرپيئەوھ، ماناى تازە تروو نوپترت پى ئەبەخشيت.

۱۲. ههول ده که شارهزای زانستهکانی قورئان بیت: له
ئه حکامهکان و موتهشابیه و ناسخ و مهنسوخ و هویهکانی
دابهزین و.. هتد

۱۳. ههول ده که ئەم کتیبانه پهیدا کهیت که فهمی زیاترت
پیئه بهخشن دهربارهی تی گهیشتنی زیاتر له قورئان:
چاکترین کتیبیش بو ئەم مه بهسته، ئەم کتیبانهن (القواعد
الحسان لتفسیر القرآن) ی سعدی و (مفاتیح للتعامل القرآن) ی خالدی و
(قواعد التدبر الأمثل لکتاب الله — عز وجل) ی عبدالرحمن حبنکه
المیدانی. یان کتیبی (دراسات القرآنية) ی محمد قگب.

هیله سوورهکانی تیگهیشتن له قورئان!!؟

کاتی که ئیمه باس له فهمی قورئان ئەکهین، ئەبی ئاگاشمان
له وه هه بیت، که زۆر باس له قورئاندا هه، نهک هه ره له سه ره
مان واجب نیه که تی ی بفکرین و ته فسیری ئەقلی بو بکهین،
بگره خه تی سووره و درووست نیه هه ره تخونی که وینه وه.
له وانه:

۱. نابی ناو و سیفه ته کانی خوا (تحریف و تعطیل و تشبیه و تکلیف) بکرین؟ مه به ستیش به م شیوه یه:

● (تحریف) واته: نابی ناو و سیفه ته کانی خوا ده سکاری بکرین و به بی که م و زیاد و گورینی سهر (فتحه) و بوړ (چمه) بو ناوه کانی واته نایه تی: [وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا] النساء: ۱۶۴. بکریت به [وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا] هه روه ها نابی به جوړیک (تأویل) بکرین، که مانای ئه سلی یان نه مینی.

● (تعطیل) واته: (له کار خستن) ئه میش بریتی یه له وه که نابی لابر دن و ئینکاری کردنی ناو و سیفه ته کانی خودای گه وره بکری، ئه و تا قمه ی که (تأویل) ی ناو و سیفه ته کانی خودای گه وره ده که ن (جهمی) یان پی ده لین.

● (تشبیه) واته: (ویچواندن) ئه ویش ئه وه یه که نابی سیفه ته کانی خودای گه وره به دروست کراوه کانی بچوینی وه کو ئه وه ی که ده ست و گوئی و بینینی (خوا) وه ک دروست کراوه کانی سه یر بکه ی.

● (تکلیف) واته: (چو نیه تی) ئه ویش ئه وه یه که نابی له چو نیه تی و هه قیقته ت و ناو هرؤکی سیفه ته کانی خوا بکو لیته وه.

۲. پیویسته ئاگادار پینج خال بیت له پرووی ناوو
سیهفته کانی خوای پهروه وردگار هوه:

● **قسه کردن له هیندی سیفته وهکو قسه کردنه له هه موو**

سیفته ته کانی: بو نموونه: دان به هیندی سیفته
له سیفته ته کانی خوا بهینی و پاشان بلین ئەمانه سیفاتی
هه قیقین. وهکو (الحیاة و العلم و القدرة و السمع و البصر و الکلام الإرادة)
به لام (خوشه ویستی و ره زامه ندی و تووره بوون ورق
هه لسان) به سیفاتی (مجازی) دابنیین!! بیگومان هه لویستی
ئه م که سانهش وهک ئه وه وایه که دان به هیچ سیفیتیکی خوا
نه نین؟! ههروه ها ئه وانه ی ده لین خوا ناوی (حی) یه به بی
ئه وه ی سیفته ی بی، یان ناوی (علیم) ه به بی ئه وه ی سیفته ی
(علم) ی هه بی، دیسان ئه وانه وهک ئه وانن که دان به هیچ
سیفته تیکی خوا نه یه نن.

● **قسه کردن دهرباره ی سیفته ته کانی خوا قسه کردنه**

دهرباره ی زاتی خودا: واته: هه رچی دهرباره ی سیفته ته کانی
خوا بگوتری ئه وا دهرباره ی زاتی خوا گوتراوه. بو نموونه:
کاتی که خوای پهروه وردگار ده فهرموی (خوا له سه ر عه رشه)
به لام یه ک بلیت نه خیر خوا له سه ر عه رش نییه!! ئه وه وهک
ئه وه وایه که نکۆلی له بوونی (وجود) ی خوا بکات!!

• **لهكار خستنى (تعطيل) ى سيفهتهكانى خوا، خوئى**
لهخوئيدا باوهپر بوونه به ويكچوون (التشبيه): چونكه
باوهپرئى وايه كه سيفهتهكانى خوا به سيفهتهكى دروست
كراوهكانى دهچى بويه لهكارى دهخات.

واته: پيش ئه وهى (تعطيل) ى سيفهتهكانى خوا بكات،
سيفهتهكانى خواى گه ورهئى (تشبيه) كردوه به دروست
كراوهكانى. چونكه (تعطيل) كردنى سيفهتهكانى خوا بو خو
پزگار كردنه به ويك چواندن به دروست كراوهكانى خوا.

• **ئايهتهكانى قورئانى پيرؤز دهربارهئى روالهتى**
سيفهتهكانى خوا ليوئىچووهكان (المتشابه) نين: واته هيچ
ئايهتيك له بارهئى سيفهتهكانى خوا نيه ماناى ديار نهئى.
تاوهكو پيوستيان به (تاويل) ههئى..

ههقيقهتى (تاويل)

به واتاى سه رهنجامى راستهقينهئى هه شتيك ديت له دوا
قوناغيدا، بو نمونه سه رهنجامى راستهقينهئى ئينسان
زيندوو بوونه وهيهتى له پرؤژى دوايى ئه مهش ههقيقهتيكى
قورئانيه كه دهفهرموى: ﴿وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ﴾ يونس ۳۹. واته:
هيشتا بوئيان نه هاتوو له سه رهنجامى برؤا نه هينانه كه يان.

يان ده فہرموی: ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ﴾ الأعراف: ۵۳. واتہ: ئایا
بی بروایان چاودہ پروانی ہیچ شتی دہ کهن جگہ
لہ دوارپوژ وسہ رہ نجامہ راستہ کھی؟

